

EURÓPSKY SÚD PRE ĽUDSKÉ PRÁVA
ŠTVRTÁ SEKCIA
ROZHODNUTIE O PRIJATEĽNOSTI

sťažnosti č. 57984/00, ktorú podal Milan Andrášik,
sťažnosti č. 60237/00, ktorú podal František Čerman,
sťažnosti č. 60242/00, ktorú podal Pavel Beďač,
sťažnosti č. 60679/00, ktorú podal Juraj Lachmann,
sťažnosti č. 60680/00, ktorú podal Miloš Kocúr,
sťažnosti č. 68563/01, ktorú podal Stanislav Dúbravický,
sťažnosti č. 60226/00, ktorú podal Roman Brázda

proti
SLOVENSKU

Európsky súd pre ľudské práva, štvrtá sekcia (ďalej len „Súd“), na zasadnutí komory 22. októbra 2002 zloženej zo sudcov

sir Nicolas BRATZA, *predseda*,
M. PELLONPÄÄ,
A. PASTOR RIDRUEJO,
V. STRÁŽNICKÁ,
R. MARUSTE,
S. PAVLOVSKI,
L. GARLICKI
a M. O'BOYLE, *tajomník sekcie*,

po oboznámení sa so sťažnosťami podanými 14. februára 2000, 9., 13., 27. a 21. augusta 2000, 17. apríla 2001 a 17. augusta 2000,

berúc do úvahy vyjadrenie podané vládou a stanoviská sťažovateľov k nemu,
rozhodol po porade takto:

ZÁKLADNÉ SKUTOČNOSTI

Podrobnejšie údaje o sťažovateľoch sú uvedené v prílohe. Pána F. Čermana a pána S. Dúbravického zastupovala pani K. Miháliková, ktorá vykonáva advokátsku prax v Bratislave. Vládu Slovenskej republiky zastupoval pán P. Vršanský, jej zástupca.

A. Okolnosti prípadu

Skutočnosti prípadu, tak ako ich opísali zúčastnené strany, možno zhrnúť takto:

V roku 1982 Krajský súd v Bratislave odsúdil sťažovateľov za trestné činy znásilnenia a následnej vraždy študentky. Boli uložené tresty odňatia slobody v rozpätí od štyroch do dvadsaťštyri rokov. V roku 1983 Najvyšší súd Slovenskej republiky potvrdil rozsudok prvostupňového súdu.

Dňa 19. októbra 1990 Najvyšší súd Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky na základe sťažnosti generálneho prokurátora tieto rozsudky zrušil. Prípad bol vrátený Krajskému súdu v Bratislave na nové rozhodnutie.

V marci a apríli 1991 urobil Krajský súd v Bratislave niekoľko procesných úkonov.

Pojednávanie vytýčené na 13. máj 1991 muselo byť odročené, pretože jeden z obžalovaných podal námietku zaujatosti proti predsedovi senátu. V ten istý deň predseda krajského súdu rozhodol, že sudca, proti ktorému bola námietka podaná, nie je vylúčený.

Dňa 22. mája 1991 krajský súd pribral znalcov s cieľom preskúmať duševné zdravie jedného z obžalovaných. Znalcom bolo uložené predložiť znalecký posudok do 30. júna 1991. Prípad bol odročený. Znalci predložili posudok 5. marca 1992.

Pojednávanie, ktoré sa malo konať od 14. septembra do 2. októbra 1992, muselo byť odročené, pretože jedna z obžalovaných osôb a niekoľko svedkov sa nemohli dostaviť.

Dňa 26. októbra 1992 požiadal predseda senátu znalcov, aby doplnili znalecký posudok týkajúci sa duševného zdravia jedného z obžalovaných, ktorý sa pokúsil spáchať samovraždu.

Na pojednávanie, ktoré sa konalo medzi 17. novembrom a 3. decembrom 1992, sa nedostavilo niekoľko svedkov. Dňa 3. decembra 1992 bola vec odročená pre ochorenie jedného zo sudcov.

Dňa 20. novembra 1992 krajský súd prerušil konanie vo vzťahu k p. R. Brázdovi, pretože znalci zistili, že trpí mentálnou poruchou, v dôsledku ktorej nie je schopný chápať účel trestného konania. Krajský súd ďalej rozhodol o vyčlenení žaloby proti p. Brázdovi na samostatné konanie (pozri ďalej).

Následné konanie proti p. Andrášikovi, Čermanovi, Bedáčovi, Lachmannovi, Kocúrovi a Dúbravickému

Pojednávanie proti uvedeným šiestim sťažovateľom bolo vytýčené na 6. september 1993. Dňa 7. júla 1993 krajský súd požiadal, aby boli niektorí svedkovia predvedení políciou.

Na pojednávaní, ktoré sa konalo medzi 6. a 7. septembrom 1993, krajský súd počul svedkov a znalcov. Niektorí svedkovia sa nedostavili a prípad bol odročený.

Ďalšie pojednávanie sa konalo od 21. do 25. februára 1994. V posledne uvedený deň bola vec odročená, pretože sa nedostavilo niekoľko svedkov a jeden znalec.

Dňa 18. mája 1994 obhajca jedného z obžalovaných požiadal krajský súd nepokračovať v prejednávaní veci do septembra 1994 z dôvodu jeho neprítomnosti.

Dňa 9. januára 1995 požiadal predseda senátu políciu, aby predviedla dvoch svedkov na pojednávanie vytyčené na 13. február 1995.

Dňa 13. a 14. februára 1995 bola vec odročená, pretože polícii sa nepodarilo zabezpečiť účasť týchto svedkov. Dňa 15. februára 1995 polícia informovala krajský súd, že jeden zo svedkov sa zdržiava na neznámom mieste a že druhý svedok sa zdržiava v zahraničí.

Dňa 21. júla 1995 krajský súd vytýčil ďalšie pojednávanie na 16. október 1995. Dňa 9. októbra 1995 obhajkyňa jedného z obžalovaných informovala súd, že sa nemôže dostaviť, pretože je na materskej dovolenke do 31. marca 1996. Dňa 10. októbra 1995 predseda senátu odročil vec do konca marca 1996.

Ďalšie pojednávanie bolo vytyčené na 3. jún 1996. Dňa 15. apríla 1996 krajský súd požiadal políciu, aby zabezpečila prítomnosť troch svedkov.

Dňa 27. mája 1996 bolo pojednávanie zrušené, pretože obhajkyňa jedného z obžalovaných informovala súd, že prestala zastupovať tohto klienta. Obžalovaného požiadali, aby si vybral iného obhajcu.

Dňa 20. novembra 1996 obhajca iného obžalovaného informoval krajský súd, že čas, na ktorý mu bolo udelené plnomocenstvo, uplynul.

Dňa 21. februára 1997 bola vec pridelená sudcovi G. Tento 26. februára 1998 požiadal obhajcov obžalovaných, aby oznámili súdu adresy svojich klientov. Obhajcovia doručili odpovede medzi 9. a 16. marcom 1998.

Dňa 4. marca 1998 jedného z obžalovaných požiadali, aby si buď vybral advokáta, ktorý ho bude v konaní obhajovať, alebo aby informoval súd, či si želá, aby mu bol obhajca ustanovený.

V máji 1998 sa krajský súd informoval, či dvaja z obžalovaných majú obhajcov, a zisťoval ich adresy.

Dňa 20. októbra 1998 vzhľadom na práceneschopnosť sudcu G. vymenoval predseda Krajského súdu v Bratislave za predsedu senátu iného sudcu. Taktiež bol za člena senátu určený ďalší sudca. Toto rozhodnutie bolo zrušené po návrate sudcu G. do práce.

Dňa 5. novembra 1998 jeden z obžalovaných požiadal o vylúčenie sudcu G. z dôvodu, že tento rozhodoval vo veci v pôvodnom konaní, v ktorom boli sťažovatelia uznaní vinnými a odsúdení. Dňa 17. februára 1999 podal sudca G. k tejto žiadosti písomné vyjadrenie a spis bol 3. marca 1999 postúpený Najvyššiemu súdu SR. Dňa 23. marca 1999 Najvyšší súd SR rozhodol, že sudca G. nie je vylúčený. Súdny spis bol vrátený krajskému súdu 31. marca 1999.

Dňa 2. augusta 1999 predseda Krajského súdu v Bratislave vymenoval iného predsedu senátu a prísediaceho sudcu, pretože sudcovi G. minister spravodlivosti pozastavil výkon funkcie.

Dňa 2. mája 2000 bola vec pridelená inému predsedovi senátu z dôvodu preloženia sudcu, ktorý bol vymenovaný 2. augusta 1999.

Predseda senátu, ktorý bol vymenovaný 2. mája 2000, sa vzdal funkcie. Z tohto dôvodu predseda krajského súdu pridelil vec 2. októbra 2000 sudcovi G.

Pojednávanie vytýčené na apríl 2001 bolo odročené, pretože sudca G. vyslovil pochybnosti o svojej nestrannosti a sťažnosť v tomto zmysle podali aj obžalovaní.

Dňa 4. mája 2001 Najvyšší súd SR rozhodol, že sudca G. nie je vylúčený z pojednávania vecí. Dňa 25. júna 2001 senát krajského súdu zamietol sťažnosť obžalovaných proti sudcovi G.

Prípado bol odročený v októbri 2001 na 14. januára 2002.

Dňa 7. februára 2002 predseda Krajského súdu v Bratislave prideliť vec inému sudcovi z dôvodu, že sudca G. ochorel.

Trestné konanie proti p. Brázdovi po 20. novembri 1992

Dňa 23. októbra 1997 sudca vypočul p. Brázdú. Medzi 23. októbrom 1997 a 21. májom 1998 predseda senátu urobil niekoľko úkonov s cieľom zabezpečiť znalecký posudok týkajúci sa zdravia p. Brázdú.

Dňa 21. mája 1998 krajský súd ustanovil p. Brázdovi obhajcu.

Dňa 24. augusta 1998 znalec odporučil, aby bol p. Brázda vyšetrený v nemocnici. Uznesením z 10. novembra 1998 krajský súd nariadil vyšetrenie p. Brázdú v nemocnici.

Dňa 13. júna 1999 p. Brázda informoval predsedu senátu, že nebol predvolaný na vyšetrenie, a sťažoval sa na prieťahy v konaní.

Dňa 6. augusta 1999 znalci informovali krajský súd, že vyšetrili p. Brázdú a že ďalšie vyšetrenie prostredníctvom psychologických testov sa javí ako nevyhnutné. Dňa 12. augusta 1999 predseda senátu súhlasil s takýmto vyšetrením. Výsledky vyšetrenia boli predložené 30. novembra 1999. Psychológovia nediagnostikovali žiadne poruchy, ktoré by znižovali schopnosť p. Brázdú zúčastniť sa súdneho konania.

Dňa 6. decembra 1999 požiadal p. Brázda o oslobodenie od povinnosti hradiť trovy svojho obhajcu.

Nový komplexný znalecký posudok týkajúci sa zdravia p. Brázdú bol predložený 16. februára 2000. V tomto posudku znalci prišli k záveru, že trpí duševnou poruchou, ktorá mu bráni v chápaní účelu trestného konania. Podľa názoru znalcov zdravotný stav p. Brázdú si vyžadoval nepretržité liečenie.

Dňa 23. marca 2000 krajský súd vyzval znalcov, ktorí predložili posudky 30. novembra 1999 a 16. februára 2000, aby zosúladiť svoje závery. Dvaja znalci, ktorí predložili posudok 16. februára 2000, vysvetlili svoje stanovisko 25. apríla 2000.

Dňa 2. mája 2000 bola vec pridelená inému sudcovi.

Dňa 21. mája 2000 p. Brázda požiadal ministra spravodlivosti, aby zabránil ďalším prieťahom v konaní.

Dňa 7. decembra 2000 krajský súd rozhodol o odmenách znalcom.

Dňa 23. januára 2001 psychológ, ktorý vyšetroval p. Brázdú, doplnil svoje stanovisko z 30. novembra 1999. Uviedol, že dlhotrvajúci vývoj zdravia p. Brázdú potvrdil záver dvoch ďalších znalcov, podľa ktorého p. Brázda nemôže chápať účel trestného konania vedeného proti nemu.

V zázname z 24. januára 2001 založeného v spise sudca uviedol, že vzhľadom na závery znalcov bolo rozhodnutie prerušiť konanie ešte vždy odôvodnené.

Podľa vysvetlenia, ktoré podal predseda krajského súdu v roku 2001, sa trestné konanie proti p. Brázdovi nemôže zastaviť, pretože duševná porucha nastala po spá-

chaní trestného činu. Vo vysvetlení sa ďalej uvádza, že krajský súd bude skúmať odôvodnenosť prerušenia konania v šesťmesačných intervaloch.

Dňa 26. februára 2001 bol súdny spis postúpený ministerstvu spravodlivosti s cieľom posúdiť, či sa na prípad nevzťahuje amnestia prezidenta republiky z 14. decembra 2000.

B. Príslušné vnútroštátne právne predpisy a prax

Ústava

Čl. 48 ods. 2 Ústavy SR zaručuje okrem iného každému právo na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov.

Podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy SR v znení účinnom do 30. júna 2001 Ústavný súd SR mohol začať konanie na základe podnetu podaného fyzickou osobou alebo právnickou osobou, ktoré namietali porušenie svojich práv.

S účinnosťou od 1. januára 2002 bola Ústava SR zmenená okrem iného v tom, že fyzické osoby a právnické osoby sa môžu sťažovať na porušenie svojich základných práv a slobôd podľa čl. 127, ktorého príslušná časť ustanovuje:

„1. Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

2. Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

3. Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Zákon o ústavnom súde z roku 1993

Implementácia uvedených ustanovení ústavy je podrobnejšie upravená v § 49 – 56 zákona Národnej rady SR č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov (zákon o ústavnom súde) v znení neskorších predpisov. Príslušné zmeny nadobudli účinnosť 20. marca 2002 a ustanovujú toto:

Podľa § 50 ods. 3 osoba požadujúca primerané finančné zadosťučinenie musí špecifikovať jeho výšku a svoju žiadosť v tomto smere odôvodniť.

Ustanovenie § 56 ods. 3 oprávňuje Ústavný súd SR v prípade zistenia porušenia základných práv a slobôd uložiť orgánu zodpovednému za takéto porušenie, aby konal v súlade s príslušnými predpismi. Môže tiež vrátiť prípad takému orgánu na ďalšie konanie, zakázať, aby sa v porušovaní práv pokračovalo, alebo prípadne nariadiť obnovenie stavu, ktorý existoval pred porušením.

Podľa § 56 ods. 4 môže Ústavný súd SR priznať primerané finančné zadosťučinenie za nemajetkovú ujmu osobe, ktorej práva a slobody boli porušené.

Ustanovenie § 56 ods. 5 zaväzuje orgán zodpovedný za porušenie práv vyplatiť zadosťučinenie do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu SR.

Prax Ústavného súdu SR

V súlade s rozhodovacou praxou v konaní podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy SR v znení účinnom do 30. júna 2001 Ústavný súd SR nemal právomoc vyvodiť právne dôsledky z porušenia práv sťažovateľov zaručených v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. Nemohol ani priznať náhradu ujmy poškodenej osobe, ani uložiť sankciu verejnému orgánu, ktorý bol za zistené porušenie zodpovedný. Podľa názoru Ústavného súdu SR bolo preto vecou tohto orgánu, aby v danej veci zjednal nápravu.

Dňa 30. mája 2000 vyniesol Ústavný súd SR nález č. III. ÚS 17/02-35, v ktorom v rámci konania o sťažnosti podanej podľa čl. 127 Ústavy SR rozhodol, že bol porušený článok 48 ods. 2 Ústavy SR, ako aj článok 6 ods. 1 Dohovoru z dôvodu neprimeraných prieťahov v konaní o návrhu podanom na všeobecnom súde 24. februára 1999.

V rozhodnutí Ústavného súdu SR sa uvádza, že príslušný prvostupňový súd zostal nečinný počas štrnástich mesiacov a že majetok, ktorého sa žalobca domáhal, bol nevyhnutný na uspokojovanie každodenných potrieb tak jeho, ako i jeho detí.

Sťažovateľ žiadal priznať 25 000 slovenských korún (SK) ako zadosťučinenie za nemajetkovú ujmu spôsobenú dĺžkou konania. Ústavný súd rozhodol s odvolaním sa na konkrétne okolnosti veci a na prax Európskeho súdu pre ľudské práva podľa článku 41 Dohovoru priznať sťažovateľovi 5 000 SK. Ústavný súd pritom podotkol, že dotknutý okresný súd je povinný zaplatiť túto sumu do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu Ústavného súdu SR. Ústavný súd napokon nariadil okresnému súdu, aby konal vo veci bez prieťahov.

V náleze z 10. júla 2002 týkajúcom sa sťažnosti zaregistrovanej pod č. I. ÚS 15/02 Ústavný súd SR rozhodol, že boli porušené práva sťažovateľa zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. V čase vyhlásenia nálezu Ústavného súdu SR trvalo namietané konanie na prvom stupni šesť rokov. Ústavný súd preskúmal uvedenú dĺžku konania z hľadiska kritérií vytvorených na základe jeho judikatúry, a síce z hľadiska zložitosti veci a správania sa strán. Zistil prieťahy, ktoré bolo možné pripísať súdu konajúcemu vo veci a ktorých celková dĺžka bola dvadsaťdva mesiacov.

Vzhľadom na tento záver Ústavný súd SR nariadil príslušnému všeobecnému súdu konať vo veci bez ďalších prieťahov. Ústavný súd vyhovel v plnom rozsahu žiadosti sťažovateľov o zaplatenie 20 000 SK každému z nich ako zadosťučinenie za nemajetkovú ujmu a uviedol, že príslušný všeobecný súd je povinný zaplatiť tieto sumy do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu Ústavného súdu SR. V náleze sa výslovne uvádza, že Ústavný súd SR pri rozhodovaní o tejto sťažnosti zobral do úvahy aj príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. V odôvodnení nálezu sa konkrétne spomína rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva, týkal sa sťažnosti Zander proti Švédsku (rozsudok z 25. novembra 1993, sťažnosť č. 14282/88, séria A, č. 279-B).

Ústavný súd vyniesol následne značný počet ďalších nálezov s podobným záverom.

Podľa vysvetľujúceho listu predsedu Ústavného súdu SR z 6. júna 2002 Ústavnému súdu SR nič nebráni v tom, aby sa zaoberal sťažnosťami na dĺžku konania týkajúcimi sa vecí, ohľadne ktorých už bola podaná sťažnosť Európskemu súdu pre ľud-

ské práva, za predpokladu, že vnútroštátne konanie, ktoré je predmetom sťažnosti, v čase podania ústavnej sťažnosti stále ešte prebieha.

V liste sa ďalej uvádza, že Ústavný súd SR môže preskúmať tiež sťažnosti na prieťahy v konaní v prípadoch, v ktorých už raz skonštatoval porušenie čl. 48 ods. 2 Ústavy SR. V takýchto prípadoch by Ústavný súd SR posudzoval iba čas po vynesení svojho prvého rozhodnutia. Vzal by však pritom do úvahy skutočnosť, že v namietaťnom konaní sa už predtým skonštatovalo porušenie čl. 48 ods. 2 Ústavy SR.

SŤAŽNOSŤ

Sťažovatelia sa s odvolaním na článok 6 ods. 1 Dohovoru sťažujú na to, že trestné konanie vedené proti nim nebolo skončené v primeranej lehote.

PRÁVNÝ STAV

Sťažovatelia sa sťažujú na dĺžku trestného konania vedeného proti nim. Namietajú porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru, ktorého relevantná časť ustanovuje:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola... v primeranej lehote prejednaná ... súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne... o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.“

Vláda namieta, že sťažovatelia nevyčerпали vnútroštátne prostriedky nápravy, pretože si ani neuplatnili nárok na náhradu škody podľa ustanovení zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (zákon č. 58/1969 Zb.) z roku 1969, ani nepodali ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy SR po tom, čo príslušná novela Ústavy SR nadobudla účinnosť 1. januára 2002.

Sťažovatelia tvrdia, že žaloba o náhradu škody podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom je neúčinným právnym prostriedkom nápravy na účely článku 35 ods. 1 Dohovoru najmä preto, že nemôže urýchliť konanie.

Pokiaľ ide o ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy SR, tvrdili, že tento prostriedok nápravy neexistoval v čase, keď podali svoje sťažnosti. Sťažovatelia tvrdili, že situácia je v tomto prípade odlišná od prípadu Brusco proti Taliansku (sťažnosť č. 69789/01, rozhodnutie z 6. júna 2001, Európsky súd pre ľudské práva 2001 – IX), v ktorom Súd urobil výnimku zo všeobecného pravidla, že podmienka využitia vnútroštátnych prostriedkov nápravy musí byť splnená v čase podania sťažnosti. Tvrdili najmä, že na rozdiel od sťažností podaných proti Taliansku sťažnosti proti Slovensku týkajúce sa prieťahov v konaní sú menej početné a že je nepravdepodobné, že takéto sťažnosti by mohli negatívnym spôsobom ovplyvniť účinné fungovanie systému ochrany ľudských práv vytvoreného na základe Dohovoru.

Navyše na rozdiel od novely slovenskej ústavy, zákon „Pinto“ prijatý v Taliansku,

o ktorom je zmienka v rozhodnutí vo veci Brusco, obsahuje prechodné ustanovenia týkajúce sa prípadov prejednávaných Európskym súdom pre ľudské práva.

Nakoniec sťažovatelia uviedli, že vzhľadom na osobitné okolnosti ich prípadu by rozhodnutie Súdu vrátiť ich sťažnosti na preskúmanie na vnútroštátnej úrovni značne predĺžilo konanie a zničilo ich vieru v spravodlivosť.

Súd už v minulosti rozhodol, že vzhľadom na prax vnútroštátnych súdov podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom z roku 1969 žaloba o kompenzáciu nemajetkovej ujmy vzniknutej z dôvodu dĺžky konania neposkytuje primerané vyhliadky na úspech a že takýto prostriedok nápravy sa nemusí využiť v zmysle článku 35 ods. 1 Dohovoru (pozri J. K. proti Slovensku, č. 38794/97, rozhodnutie z 13. septembra 2001 a Havalá proti Slovensku, č. 47804/99, rozhodnutie z 13. septembra 2001). Súd nevidí žiadny dôvod, aby dospel v tomto prípade k inému záveru. Na základe toho sa musí námietka vlády vo vzťahu k tomuto opravnému prostriedku zamietnuť.

Pokiaľ ide o ústavný prostriedok nápravy, ktorý nadobudol účinnosť od 1. januára 2002, Súd pripomína, že cieľom článku 35 je dať zmluvným stranám Dohovoru možnosť zabrániť vzniku porušenia alebo napraviť proti nim namietané porušenia skôr, ako sú sťažnosti proti nim doručené orgánom Dohovoru. Teda štáty sú zbavené povinnosti zodpovedať sa za svoje konanie pred medzinárodným orgánom skôr, ako majú možnosť dať veci do poriadku prostredníctvom vlastného právneho systému. Toto pravidlo je založené na predpoklade premietnutom v článku 13 Dohovoru, s ktorým má úzke prepojenie – že vo vnútroštátnom systéme existuje účinný prostriedok nápravy vo vzťahu k namietanému porušeniu. V tomto smere ide o významný aspekt princípu, že mechanizmus ochrany vytvorený Dohovorom je subsidiárny k vnútroštátnym systémom, ktoré zabezpečujú ochranu ľudských práv [pozri rekapituláciu príslušnej judikatúry v prípade *Selmouni proti Francúzsku* (GC), č. 25803/94, ods. 74, Európsky súd pre ľudské práva 1999–V].

Článok 35 Dohovoru vyžaduje využitie tých prostriedkov nápravy, ktoré sa vzťahujú na namietané porušenie a ktoré sú súčasne dostupné a účinné. Existencia takýchto prostriedkov nápravy musí byť dostatočne zaručená nielen v teórii, ale aj v praxi, v opačnom prípade prostriedkom nápravy bude chýbať požadovaná dostupnosť a účinnosť. Záleží na príslušnom štáte, aby preukázal, že tieto jednotlivé podmienky sú splnené (pozri napríklad *Vernillo proti Francúzsku*, rozsudok z 20. februára 1991, séria A, č. 198, str. 11–12, ods. 27 a *Akdivar a ostatní proti Turecku*, rozsudok z 16. septembra 1996, *Reports of Judgments and Decisions*, 1996–IV, str. 1210, ods. 66).

Súd poznamenáva, že nový prostriedok nápravy na Slovensku podľa čl. 127 Ústavy SR v spojení s príslušným zákonom o Ústavnom súde SR splnomocnil ústavný súd preskúmať sťažnosti na porušenia základných práv alebo slobôd, ktorých ochrana nespadá do právomoci iného vnútroštátneho súdu. Ak rozhodne, že takáto sťažnosť je oprávnená, ústavný súd vynesie o tomto rozhodnutie. Ak je porušenie, ktoré bolo zistené, dôsledkom nečinnosti, ústavný súd môže nariadiť príslušnému orgánu, aby podnikol potrebné kroky, a tam, kde je to vhodné, aby sa zdržal ďalšieho porušovania základných práv a slobôd.

Ústavný súd má právomoc priznať na základe žiadosti osoby, ktorej práva boli porušené, primeranú finančnú kompenzáciu za nemajetkovú ujmu, ktorú táto osoba utrpela. Takúto kompenzáciu musí zaplatiť orgán, ktorý je zodpovedný za zistené porušenie, v lehote do dvoch mesiacov, ako sa stane nález ústavného súdu právoplatný.

Na základe uvedeného je Súd presvedčený, že sťažnosť podľa čl. 127 ústavy je

účinným prostriedkom nápravy v tom zmysle, že môže zabrániť pokračovaniu namietaného porušovania práv nariadením povinnosti konať bez zbytočných prieťahov, a priznať primeranú náhradu škody za porušenie, ku ktorému už došlo. Nedávno vynesené nálezy ústavného súdu, o ktorých už bola zmienka a na základe ktorých sa osoby sťažujúce sa na dĺžku konania pred všeobecným súdom domohli nápravy tak kompenzačného, ako aj preventívneho charakteru, dokazujú, že tento prostriedok nápravy je účinný nielen podľa textu zákona, ale aj v praxi. Tento prostriedok nápravy je teda v súlade s predpokladom, že existuje účinný vnútroštátny prostriedok nápravy, ktorý je dostupný pri údajnom porušení práv jednotlivca zaručených Dohovorom.

V tomto prípade sa vynára otázka, či sa má od sťažovateľov požadovať, aby využili tento prostriedok nápravy, keďže svoje sťažnosti podali pred prijatím uvedenej novely ústavy. V tejto súvislosti Súd pripomína, že splnenie podmienky vyčerpať vnútroštátne prostriedky nápravy sa spravidla posudzuje s ohľadom na deň, keď bola sťažnosť podaná. Z tohto pravidla však možno urobiť výnimky, ktoré môžu byť odôvodnené osobitnými okolnosťami každého prípadu (pozri rozhodnutie z 22. mája 2001 v prípade Baumann proti Francúzsku, č. 33592/96, odsek 47).

Súd napríklad rozhodol, že sťažovatelia v prípadoch proti Taliansku týkajúcich sa dĺžky konania musia využiť vnútroštátne prostriedky nápravy, ktoré zaviedol zákon „Pinto“, a to aj napriek tomu, že tento zákon bol prijatý po podaní ich sťažností Súdu (pozri napríklad rozhodnutie z 8. novembra 2001 v prípade Giacometti a ostatní proti Taliansku, č. 34939/97 alebo už citované rozhodnutie v prípade Brusco proti Taliansku). Podobné rozhodnutie bolo prijaté vo vzťahu k sťažnostiam proti Chorvátsku po tom, čo nadobudla účinnosť novela ústavy umožňujúca ústavnému súdu poskytnúť osobám, ktoré sa sťažujú na neprimerané prieťahy v konaní, nápravu tak preventívneho, ako aj kompenzačného charakteru (pozri Nogolica proti Chorvátsku, č. 77784/01, rozhodnutie z 5. septembra 2002).

Súd je toho názoru, že situácia, pokiaľ ide o posudzované sťažnosti, je v podstate podobná uvedeným prípadom proti Taliansku a Chorvátsku. Informácie, ktoré má Súd k dispozícii, naznačujú, že podobne ako v uvedených prípadoch proti Taliansku a Chorvátsku je neprimeraná dĺžka konania rozšíreným problémom vo vnútroštátnom právnom systéme a že Súdu bolo podaných niekoľko sto sťažností proti Slovensku, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie práva na rozhodnutie veci „v primeranej lehote“.

Príslušná novela Ústavy SR bola na Slovensku prijatá po vynesení rozsudku vo veci Kudla proti Poľsku, v ktorom Súd zdôraznil nevyhnutnosť existencie účinného prostriedku nápravy vo vnútroštátnom právnom systéme vo vzťahu k sťažnostiam týkajúcim sa dĺžky konania. Súd vyslovil názor, že pokiaľ takýto prostriedok nápravy nebude k dispozícii, môže to negatívnym spôsobom ovplyvniť, a to tak na vnútroštátnej, ako aj na medzinárodnej úrovni fungovanie systému ochrany ľudských práv, ktorý sa uplatňuje podľa Dohovoru [pozri Kudla proti Poľsku (GC), číslo 30210/96, odsek 155, Európsky súd pre ľudské práva 2000–IX].

V tejto súvislosti Súd poznamenáva, že nový prostriedok nápravy na Slovensku je jednoznačne vytvorený na to, aby riešil okrem iného problémy spojené s prieťahmi v konaniach vedených na všeobecných súdoch.

Sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky môže podať každý za predpokladu, že namietané konanie v čase podania sťažnosti nebolo skončené. Takáto možnosť sa teda vzťahuje aj na sťažovateľov v tomto prípade, ako aj na väčšinu iných osôb, ktoré podali podobné sťažnosti podľa článku 34 Dohovoru proti Slovensku.

Berúc do úvahy, že mechanizmus vytvorený na základe Dohovoru je subsidiárny

k vnútroštátnemu systému ochrany ľudských práv, a na základe uvedených úvah je Súd toho názoru, že od sťažovateľov sa musí vyžadovať využitie prostriedku nápravy, ktorý majú k dispozícii podľa čl. 127 ústavy od 1. januára 2002.

Sťažnosti sťažovateľov musia byť preto zamietnuté podľa článku 35 ods. 1 a 4 Dohovoru pre nevyčerpanie vnútroštátnych prostriedkov nápravy.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD JEDNOMYSEĽNE

Rozhodol spojiť sťažnosti;

VYHLASUJE SŤAŽNOSTI ZA NEPRIJATEĽNÉ.

Michael O'BOYLE
tajomník

Sir Nicolas BRATZA
predseda

PRÍLOHA

1. Pán Milan Andrášik, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1951, býva v Nitre.
2. Pán František Čerman, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1950, býva v Bratislave.
3. Pán Pavel Beďač, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1954, býva v Nitre.
4. Pán Juraj Lachmann, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1953, býva v Nitre.
5. Pán Miloš Kocúr, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1954, býva v Nitre.
6. Pán Stanislav Dúbravický, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1954, býva v Nitre.
7. Pán Roman Brázda, občan Slovenskej republiky, narodený v roku 1955, býva v Nitre.